

ZAKON
O PRIZNANJU NADOMESTILA ZA INVALIDNOST PO ZAKONU O DRUŽBENEM VARSTVU
DUŠEVNO IN TELESNO PRIZADETIH OSEB

I. UVOD**1. OCENA STANJA IN RAZLOGI ZA SPREJEM PREDLOGA ZAKONA**

Konkretizacijo ustavnih načel in v ustavi določenih človekovih pravic predstavljajo zakoni, ki urejajo pravice s področja dela in socialne varnosti. Najstarejši med njimi, Zakon o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb (Uradni list SRS, št. 41/83, Uradni list RS, št. 114/06 – ZUTPG, 122/07 – odl. US, 61/10 – ZSVarPre, 40/11 – ZSVarPre-A in 30/18 – ZSVI; v nadaljevanju: ZDVDTP) iz leta 1983, je urejal položaj odraslih oseb z motnjami v duševnem in telesnem razvoju. V veljavi je bil od začetka leta 1984 do konca leta 2018 in v tem času je prišlo do menjave družbeno-političnega sistema in s tem tudi nekaterih temeljnih družbenih institucij, prav tako so se v strokovni javnosti odvijale razprave o prepotrebni spremembi ZDVDTP in tako ga je leta 2019 nadomestil Zakon o socialnem vključevanju invalidov (Uradni list RS, št. 30/18; v nadaljevanju: ZSVI). Ta skupina oseb rabi za samostojno življenje posebno skrb, zato jim je potrebno zagotoviti ustrezno varstvo že v okviru sistema socialnega varstva in jim tako zagotoviti predvsem minimalno stopnjo dohodkovne varnosti. Potrebe invalidov so drugačne od potreb povprečnega človeka, z njimi povezani materialni stroški zaradi invalidnosti pa so še višji od stroškov za zadovoljevanje potreb povprečnega človeka ter predvsem različni glede na vrsto in stopnjo invalidnosti.

S tem zakonom so se tako urejale oblike družbenega varstva zmerno, težje in težko duševno ter najtežje telesno prizadetih oseb, ki se niso mogle usposobiti za samostojno življenje in delo (v nadaljnjem besedilu: invalidi) in pri katerih je bilo ugotovljeno, da je prizadetost nastala v otroški oziroma mladostni dobi do dopolnjenega 18. leta starosti oziroma v času rednega šolanja, vendar najdlje do dopolnjenega 26. leta starosti (1. člen ZDVDTP).

Nezmožnost za samostojno življenje in delo se je ugotavljala na podlagi izvida in mnenja komisije za razvrščanje otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju pri skupnosti socialnega skrbstva ali invalidske komisije skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v Republiki Sloveniji (13.a člen ZDVDTP).

Za pridobitev pravic oz. oblik družbenega varstva po ZDVDTP, med katere sodi tudi nadomestilo za invalidnost, je bilo tako potrebno najprej ugotoviti, ali oseba izpolnjuje pogoje za invalidno osebo v skladu s 1. členom ZDVDTP.

Poleg posebnih oblik družbenega varstva (varstva v splošnih ali posebnih socialnih zavodih in v drugi družini) so imeli invalidi, ki so imeli stalno prebivališče v RS Sloveniji, pravico do nadomestila za invalidnost, ki so jo pridobili ob starosti 18 let (2. in 3. člen ZDVDTP).

Invalidi so tako pridobili pravico do nadomestila z dopolnjenim 18. letom starosti oz. z dnem ugotovitve invalidnosti, če je bila ta ugotovljena kasneje (7.a člen ZDVDTP). Nadomestilo za invalidnost se je priznalo s prvim dnem naslednjega meseca po vložitvi zahteve, če so bili izpolnjeni pogoji iz tega zakona (12.a člen ZDVDTP). Nadomestilo je znašalo 36% povprečnega mesečnega čistega osebnega dohodka na zaposlenega v Republiki Sloveniji v minulem letu (osebni čisti dohodek). Skupnost socialnega skrbstva Slovenije je vsako leto na osnovi uradno ugotovljenega

porasta čistega osebnega dohodka valorizirala nadomestilo za invalidnost (8.a in 10.a člen ZDVDTP).

Na Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (v nadaljevanju: MDDSZ) se je obrnil Varuh človekovih pravic RS (v nadaljevanju: Varuh) in seznanil z ugotovitvijo, da je bila praksa centrov za socialno delo (v nadaljevanju: CSD) v zvezi s priznavanjem statusa invalida po ZDVDTP, različna. Velika večina CSD je status invalida po ZDVDTP priznavala od polnoletnosti dalje. Manjše število pa je status invalida po ZDVDTP priznavalo v odvisnosti od zaključka šolanja. Pri tem nekateri izmed CSD vlagateljem kategorično niso priznavali statusa invalida po 18. letu, če so se šolali. Nekateri CSD pa so status invalida po ZDVDTP priznavali le tistim, ki so se šolali v posebnem programu vzgoje in izobraževanja, ne pa tistimi, ki so bili vključeni v redni program šolanja in so se usposabljali za samostojno življenje in delo. Pri tem so se sklicevali na določbe ZDVDTP, da se status invalida priznava osebam, ki »*se ne morejo usposobiti za samostojni življenje in delo*«; oseba, ki se redno šola, pa se s tem vendarle usposablja za samostojno življenje, so ocenili.

Varuh kot nesprejemljivo in brez pravne podlage šteje prakso CSD, ki posameznikom, ki so izpolnjevali pogoje za priznavanje statusa invalida po ZDVDTP, kategorično niso priznavali statusa invalida po 18. letu, če so se le-ti šolali. Po njegovem mnenju bi se moral status invalida po ZDVDTP osebam, ki so imele status učenca ali dijaka, ker so obiskovali posebni program vzgoje in izobraževanja, z 18. letom nedvoumno priznati. Kot dopustno pa je mogoče šteti stališče nekaterih CSD, ki statusa niso priznavali tistim vlagateljem vloge za priznanje statusa invalida po ZDVDTP, ki so se bili sposobni vključiti v redno izobraževanje in usposabljanje za delo.

Komisija za peticije, človekove pravice in enake možnosti je na 9. nujni seji, dne 17. 2. 2021, ob obravnavi 1. točke dnevnega reda z naslovom: »Povračilo pravic invalidom, ki jim je bila protipravno odvzeta pravica do nadomestila sprejela naslednji sklep: »Komisija za peticije, človekove pravice in enake možnosti poziva MDDSZ, da pripravi zakonsko podlago za pridobitev pravice do nadomestila za tiste osebe, ki po ZDVDTP niso pridobile pravice do tega nadomestila, so pa ob polnoletnosti oz. do dopolnjenega 26. leta starosti, če so se redno šolale, izpolnjevale pogoje za pridobitev tega nadomestila«.

Republika Slovenija bo tako s predlogom zakona vzpostavila priznanje nadomestila za invalidnost tistim invalidom, ki v času rednega šolanja med dopolnjenim 18. in 26. letom po ZDVDTP niso imeli priznane te pravice, pridobili pa so jo po zaključku rednega šolanja.

2. CILJI, NAČELA IN POGLAVITNE REŠITVE PREDLOGA ZAKONA

2.1 Cilji

Cilj predloga zakona je priznanje nadomestila za invalidnost tistim invalidom, ki v času rednega šolanja med dopolnjenim 18. in 26. letom po ZDVDTP niso imeli priznane te pravice, pridobili pa so jo po zaključku rednega šolanja.

2.2 Načela

Pri pripravi predloga zakona je upoštevano načelo socialne države, varstva šibkejših in enakosti, saj je podano priznanja nadomestila za invalidnost tistih invalidov, ki v času rednega šolanja med dopolnjenim 18. in 26. letom po ZDVDTP niso imeli priznane te pravice, pridobili pa so jo po zaključku rednega šolanja.

2.3 Poglavitne rešitve

S predlaganim zakonom se ureja priznanje nadomestila za invalidnost tistih invalidov, ki v času

rednega šolanja med dopolnjenim 18. in 26. letom po ZDVDTP niso imeli priznane te pravice, pridobili pa so jo po zaključku rednega šolanja.

3. OCENA FINANČNIH POSLEDIC PREDLOGA ZAKONA ZA DRŽAVNI PRORAČUN IN DRUGA JAVNA FINANČNA SREDSTVA

Sprejem zakona bo vplival na PP 3563 Zakon o socialnem vključevanju invalidov (dodatek za pomoč in postrežbo, razlika nadomestila za invalidnost), in sicer se ocenjuje, da bodo pri pravici do nadomestila za invalidnost potrebna dodatna sredstva v višini cca 1,1 mio evrov v letu 2022. Ocenjuje se, da bo do nadomestila za invalidnost po podatkih centrov za socialno delo upravičenih cca. 30 invalidov, tako tistih, ki jim je bila pravica do nadomestila za invalidnost v času šolanja zavrnjena, kot tistih, ki so pravico do nadomestila za invalidnost pridobili šele po zaključku rednega šolanja, do nje pa bi bili lahko upravičeni že v času rednega šolanja.

Invalidu bo tako za vsak mesec pripadal znesek nadomestila za invalidnost v višini 382,32 evra, kar na letni ravni znaša 4.587,84 eura, v obdobju časa rednega šolanja (od 18. do 26. leta), pa 36.702,72 evra. Tako nadomestilo za invalidnost za 30 invalidov skupaj znaša 1.101,081,60 evra.

Sprejem zakona nima vpliva na druga javna finančna sredstva.

4. NAVEDBA, DA SO SREDSTVA ZA IZVAJANJE ZAKONA V DRŽAVNEM PRORAČUNU ZAGOTOVLJENA, ČE PREDLOG ZAKONA PREDVIDEVA PORABO PRORAČUNSKIH SREDSTEV V OBDOBJU, ZA KATERO JE BIL DRŽAVNI PRORAČUN ŽE SPREJET

Sredstva bodo zagotovljena v državnem proračunu s spremembo proračuna za leto 2022.

5. PRIKAZ UREDITVE V DRUGIH PRAVNIH SISTEMIH IN PRILAGOJENOSTI PREDLAGANE UREDITVE PRAVU EVROPSKE UNIJE

Ker je predlog zakona specifičen za Republiko Slovenijo, ni mogoče navesti prikaza ureditve v drugih pravnih sistemih. Predlog zakona tudi ni predmet usklajevanja s pravnim redom Evropske unije.

6. PRESOJA POSLEDIC, KI JIH BO IMEL SPREJEM ZAKONA

6.1 Presoja administrativnih posledic

a) v postopkih oziroma poslovanju javne uprave ali pravosodnih organov:

Predlog zakona določa priznanje nadomestila za invalidnost tistih invalidov, ki v času rednega šolanja med dopolnjenim 18. in 26. letom po ZDVDTP niso imeli priznane te pravice, pridobili pa so jo po zaključku rednega šolanja. Navedeno bo povzročilo vodenje in odločanje v upravnem postopku na prvi in drugi stopnji.

b) pri obveznostih strank do javne uprave ali pravosodnih organov:

Za uveljavljanje pravice do nadomestila za invalidnost bodo morale stranke podati vlogo.

6.2 Presoja posledic za okolje, vključno s prostorskimi in varstvenimi vidiki, in sicer za:

Predlog zakona nima posledic za okolje.

6.3 Presoja posledic za gospodarstvo, in sicer za:

Predlog zakona nima posledic za gospodarstvo.

6.4 Presoja posledic za socialno področje, in sicer za:

S predlogom zakona se izboljšuje socialni položaj invalidov po tem zakonu.

6.5 Presoja posledic za dokumente razvojnega načrtovanja, in sicer za:

Predlog zakona ne bo imel posledic za nacionalne dokumente razvojnega načrtovanja, za razvojne politike ali za razvojne dokumente Evropske unije in mednarodnih organizacij.

6.6 Presoja posledic za druga področja

Predlog zakona nima posledic za druga področja.

6.7 Izvajanje sprejetega predpisa:

Ta zakon začne veljati petnajst dni po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

6.8 Druge pomembne okoliščine v zvezi z vprašanji, ki jih ureja predlog zakona

Poleg navedb v obrazložitvah ni drugih pomembnih okoliščin.

7. PRIKAZ SODELOVANJA JAVNOSTI PRI PRIPRAVI PREDLOGA ZAKONA:

8. PODATEK O ZUNANJEM STROKOVNJAKU OZIROMA PRAVNI OSEBI, KI JE SODELOVALA PRI PRIPRAVI PREDLOGA ZAKONA, IN ZNESKU PLAČILA ZA TA NAMEN:

Pri pripravi predloga zakona ni sodeloval zunanji strokovnjak oziroma pravna oseba.

9. NAVEDBA, KATERI PREDSTAVNIKI PREDLAGATELJA BODO SODELOVALI PRI DELU DRŽAVNEGA ZBORA IN DELOVNIH TELES

- Janez Cigler Kralj, minister,
- mag. Cveto Uršič, državni sekretar,
- Mateja Ribič, državna sekretarka,
- mag. Valentina Vehovar, v.d. generalne direktorice Direktorata za socialne zadeve,
- mag. Andrejka Znoj, generalna direktorica Direktorata za invalide, vojne veterane in žrtve vojnega nasilja.

II. BESEDILO ČLENOV

1. člen
(vsebina zakona)

Ta zakon ureja pravico do nadomestila za invalidnost oseb, ki v času rednega šolanja med dopolnjenim 18. in 26. letom starosti po Zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb (Uradni list SRS, št. 41/83, Uradni list RS, št. 114/06 – ZUTPG, 122/07 – odl. US, 61/10 – ZSVarPre, 40/11 – ZSVarPre-A in 30/18 – ZSVI; v nadaljnjem besedilu: ZDVDTP) niso imele priznane te pravice, pridobile pa so jo po zaključku rednega šolanja.

2. člen
(osebe, ki so upravičene do nadomestila za invalidnost)

Osebe iz prejšnjega člena so zmerno, težje in težko duševno ter najtežje telesno prizadete osebe, ki se ne morejo usposobiti za samostojno življenje in delo (v nadaljnjem besedilu: invalidi) in pri katerih je bilo ugotovljeno, da je prizadetost nastala v otroški oziroma mladostni dobi do dopolnjenega 18. leta starosti oziroma v času rednega šolanja, vendar najdlje do dopolnjenega 26. leta starosti.

3. člen
(pogoji in obdobje upravičenosti)

(1) Invalid je upravičen do nadomestila za invalidnost, če je v času njegovega rednega šolanja med dopolnjenim 18. in 26. letom starosti, vendar največ do 31. decembra 2018, izpolnjeval pogoje za pridobitev pravice do nadomestila za invalidnost pod pogoji, ki jih je določal ZDVDTP, vendar mu ta pravica ni bila priznana.

(2) Pogoj za pridobitev pravice do nadomestila za invalidnost je ugotovljena nezmožnost za samostojno življenje in delo, ki se dokazuje na podlagi izvida in mnenja komisije za razvrščanje otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju pri skupnosti socialnega skrbstva ali invalidske komisije Zavoda pokojninskega in invalidskega zavarovanja Slovenije.

4. člen
(višina nadomestila za invalidnost)

Invalidu za vsak mesec, ko je izpolnjeval pogoje iz prejšnjega člena, pripada znesek nadomestila za invalidnost v višini 382,32 eura, brez zamudnih obresti.

5. člen
(postopek uveljavljanja in izplačilo)

(1) V postopku za priznanje pravice do nadomestila za invalidnost po tem zakonu odloča na zahtevo invalida center za socialno delo, ki je krajevno pristojen glede na stalno prebivališče invalida.

(2) Invalid vloži vlogo za uveljavitev pravice do nadomestila za invalidnost po tem zakonu v šestih mesecih od uveljavitve tega zakona.

(3) Izplačilo nadomestila za invalidnost po tem zakonu izplača Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije.

6. člen

(zagotovitev sredstev)

Sredstva za izplačila po tem zakonu se zagotovijo v proračunu Republike Slovenije.

7. člen
(izključitev iz dohodkov)

(1) Ne glede na določbe zakona, ki ureja uveljavljanje pravic iz javnih sredstev, se izplačila po tem zakonu ne štejejo v dohodek, ki se upošteva pri uveljavljanju pravic iz javnih sredstev, razen pri izredni denarni socialni pomoči.

(2) Ne glede na določbe zakona, ki ureja dohodnino, se od izplačil, izplačanih po tem zakonu, dohodnina ne plača.

KONČNA DOLOČBA

8. člen
(začetek veljavnosti)

Ta zakon začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

III. OBRAZLOŽITEV

K 1. členu

Prvi člen določa vsebino in področje pravnega urejanja. Z novim zakonom se ureja pravica do nadomestila za invalidnost za tiste osebe, ki v času rednega šolanja med dopolnjenim 18. in 26. letom po ZDVDTP niso imele priznane pravice do nadomestila za invalidnost, pridobile pa so jo po zaključku rednega šolanja.

K 2. členu

Drugi člen določa osebe, ki so upravičene do nadomestila za invalidnost.

K 3. členu

Upravičenci so tisti invalidi, ki so vložili vlogo za nadomestilo za invalidnost v času, ko so se redno šolali v starosti med dopolnjenim 18. in 26. letom, vendar jim je bila izdana zavrnila odločba z razlogom, da take osebe še ne morejo izpolnjevati pogojev za priznanje statusa invalida in posledično biti upravičene do nadomestila za invalidnost, saj pri njih še ni mogoče ugotoviti, da se s šolanjem ne bodo usposobile za samostojno življenje in delo. Iz enakega razloga so upravičenci tudi tisti invalidi, ki vloge za nadomestilo za invalidnost sploh niso vložili. Vse te osebe pa so pravico do nadomestila za invalidnost pridobile takoj po zaključku rednega šolanja na podlagi odločbe centra za socialno delo, s čimer so dokazale, da se z rednim šolanjem niso usposobile za samostojno življenje in delo, t.j. da se niso vključile na trg dela oz. jim pridobljena izobrazba ni omogočila zaposlitve.

Pogoj za pridobitev pravice do nadomestila za invalidnost (v nadaljnjem besedilu: pogoji) je ugotovljena nezmožnost za samostojno življenje in delo, ki se dokazuje na podlagi izvida in mnenja komisije za razvrščanje otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju pri

skupnosti socialnega skrbstva ali invalidske komisije Zavoda pokojninskega in invalidskega zavarovanja Slovenije.

Tistim invalidom, ki so pogoje izpolnjevali že v času dopolnjenega 18. leta, vendar pa pravice do nadomestila za invalidnost niso pridobili iz razlogov iz prvega odstavka obrazložitve k temu členu, pripada pravica do nadomestila za invalidnost od dopolnjenega 18. leta starosti dalje, vendar največ do 31. decembra 2018, ker je s 1. 1. 2019 začel veljati Zakon o socialnem vključevanju invalidov (Uradni list RS, št. 30/18; v nadaljnjem besedilu: ZSVI).

Tistim invalidom, ki pa so pogoje izpolnjevali v starosti rednega šolanja med dopolnjenim 18. in 26. letom, vendar pa pravice do nadomestila za invalidnost niso pridobili iz razlogov iz prvega odstavka obrazložitve k temu členu, pripada pravica do nadomestila za invalidnost od izpolnjevanja pogojev dalje, vendar največ do 31. decembra 2018, ker je s 1. 1. 2019 začel veljati ZSVI.

K 4. členu

Četrti člen določa višino nadomestila za invalidnost po tem zakonu in pripravljen po vzoru Zakona o izplačilu neizplačanega dodatka za nego otroka (Uradni list RS, št. 72/19). Sklep o valorizaciji nadomestila za invalidnost in določitvi višine dodatka za tujo nego in pomoč (Uradni list RS, št. 21/18) določa, da nadomestilo za invalidnost od 1. 4. 2018 dalje znaša 382,32 eura. Invalidu ta znesek pripada za vsak mesec, ko so bili pogoji za prejemanje nadomestila za invalidnost po ZDVDTP izpolnjeni, pa ga ni prejemal. Zamudne obresti jim ne pripadajo, saj jim bo država izplačala najvišji znesek nadomestila za invalidnost v času veljavnosti ZDVDTP, torej revalorizirani znesek.

K 5. členu

Peti člen določa postopek po tem zakonu. Upravni postopek za priznanje pravice do nadomestila za invalidnost in njegovega izplačila se začne na zahtevo oz. vlogo invalida. Za odločanje je pristojen center za socialno delo, ki je krajevno pristojen glede na stalno prebivališče invalida. Člen določa tudi dokazila, na podlagi katerih center za socialno delo odloča o pravici do nadomestila za invalidnost. t.j. odločba centra za socialno delo o priznani pravici do nadomestila za invalidnost, ki je del dokumentarnega gradiva, s katerim razpolaga pristojni center za socialno delo. Invalid lahko vloži vlogo za uveljavitev nadomestila za invalidnost po tem zakonu v šestih mesecih od uveljavitve tega zakona. Gre za prekluzivni rok; po tem roku pravice do nadomestila za invalidnost ne bo več mogoče uveljaviti.

K 6. členu

Šesti člen določa zagotovitev sredstev za izplačilo nadomestila za invalidnost. Sredstva v proračunu zagotovi Republika Slovenija.

K 7. členu

Sedmi člen določa, da se izplačila po tem zakonu ne štejejo v dohodek, ki se upošteva pri uveljavljanju pravic iz javnih sredstev po Zakonu o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (Uradni list RS, št. 62/10, 40/11, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 14/13, 56/13 – ZŠtip-1, 99/13, 14/15 – ZUUJFO, 57/15, 90/15, 38/16 – odl. US, 51/16 – odl. US, 88/16, 61/17 – ZUPŠ, 75/17, 77/18 in 47/19). Izjemo od tega pravila predstavlja le pravica do izredne denarne pomoči, ki je namenjena reševanju socialne stiske posameznika in družine, ki se zaradi višje sile ali drugih razlogov, na katere ne more vplivati, znajde v materialni stiski. Z namenom preprečitve kopičenja socialnih pravic, se tako nadomestilo za invalidnost upošteva kot dohodek pri uveljavljanju pravice do izredne denarne pomoči

na podlagi Zakona o socialno varstvenih prejemkih (Uradni list RS, št. 61/10, 40/11, 14/13, 99/13, 90/15, 88/16, 31/18 in 73/18). Prav tako izplačila po tem zakonu ne predstavljajo obdavčljivega dohodka, saj nadomestilo za invalidnost ni predmet dohodnine.

K 8. členu

Osmi člen določa začetek veljavnosti zakona.